

ЗАМАН

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: gazeta.zamankbr.ruКЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

КЕНГЕШ

Ал жанында – билим бериу организациялада кьоркьуусузлукьну жалчытыу

КъМР-ни Башчысы Казбек Коков Кьоркьуусузлукьну, коррупциягъа къажар кьорешни эмда право низамны сакълауны ишлери жаны бла координация советни Москвада видеоконференция халда бардырылган кенгешине къатышханды.

Жыйылыу Россей Федерацияны Президентини Шимал-Кавказ федерал округда толу эркинликке келечиси **Юрий Чайканы** башчылыгы бла бардырылганды. Анга РФ-ни жарыкъландыруу министрине орунбасары **Андрей Корнеев**, Терроризмге къажар миллет комитетни аппаратыны башчысыны орунбасары **Андрей Новиков**, СКФО-ну субъектлерини башчылары да къатышханды.

Кенгешде округну билим бериу организацияларын террорчулукьдан кьоруулауны кючлендириуню баш мадарлары сюзюлгендиле эмда право низамны сакълауу органлары миграция бла байламлы законнга бузукълукъла этиуге къажар ишлерини эсеплери чыгъарылганды.

Белгиленгенича, округну субъектлерини власть органлары бла право низамны сакълауучулары билим бериуню объектлерин керекли техника амалла бла жалчытыу, устазланы, башха ишчилени, окьуучулары да террорчулукь кьоркьуу чыкьганда не этерге кереклисине юйретиу жаны бла уллу

иш бардыргъанды. РФ-ни Президенти Владимир Путинни буйругъу бла билим бериуню объектлеринде кьоркьуусузлукьну жалчытыугъа бюджетден кьошакъ ахча бёлюню онгларына да къарала турады.

Округну субъектлерини башчыларына билим бериу организациялары объектлерин категориялагъа кёре юлешиу жаны бла ишни ахырына жетдирирге буюрулганды. Окьуучула бла терроризмден сакъланыуу, анга къажар кьорешни юсюнден ушакъла бардыруугъа энчи эс бурургъа керекди.

Округну жеринде миграция бла бай-

ламлы халны юсюнден айта, Юрий Чайка шёндюню болумлада Россей Федерацияны законодательствосуна бузукълукъланы болдурмауу, аланы ачыкълануу, тыйыуу бютюн кыйматлы амалларын табаргъа эмда аланы хайырланьгъа кереклисин айырып айтханды. Алай этер ючюн право низамны органларында битеу онгла бардыла, деп чертгенди.

РФ-ни СКФО-да толу эркинликке келечиси жыйылыуда айтылган оюмлагъа, кёргюзюлген шартлагъа кёре тийишли буйрукъла бергенди.

Сый берю

Казбек Коков выпускниклени алгъышлагъанды

Тюнене Къабарты-Малкъарны школларында аланы быйыл бошагъанланы кьууанчлы ингирлери бардырылганды. Выпускниклени КъМР-ни Башчысы Казбек Коков да алгъышлагъанды.

«Сизни бу магъаналы эмда эсде къаллыкь кюн бла жюрегимден кызыу алгъышлайма! Сиз биринчи кьонгуроу уруудан башлап аттестатланы алгынчы узакъ да, сейир да жолну ётгенсиз. Кертиди, ол жолну ахыр кесегинде сизге коронавирус инфекция бла байламлы кыйын болумлада окьургъа тюшгенди. Алай сиз андан да бет жарыкълы кьутулгъансыз, окьууугъузу жетишимли бошагъансыз.

Школ жыланы ичинде устазларыгъыз, насийхатчыларыгъыз да дайым къатыгъызда болгъандыла. Сизге билимге, келир заманны жетишимлерине бла хорламларына жол ачхан устазларыгъызгъа сыймекликни бла хурметни жашауугъузда ёмюрден ахыргъа сакъларыгъызгъа ийнама.

Бюгонлюкде сиз жангы кези-уюгъозню босагъасындасыз. Хар биригизни да келир заманга энчи умутларыгъыз, кьууумларыгъыз бардыла. Сизге, кыралыбызны битеу жаш тёлусюне, бюгонлюкде уллу онгла ачыла-дыла. Сиз кыйсы жолну сайла-сагъыз да – вузда, колледжде, техникумда билимигизни андан ары ёсдюрюню неда урууну-му – бек башы – хунергиз кеси башыгъызгъа, жамаутха, туугъан Къабарты-Малкъарыбызгъа, суйген Россейибизге жарарча этерге кьорешигиз.

Жюрегими теренинден сизни алгъышлай, насып, жашау ыра-хатлыкь, таукеллик, хар иши-гизде да жетишимле тежейме. Ахшы жолгъа!», - деп айтылады Къабарты-Малкъарны Башчысыны алгъыш сёзюнде.

Хурметлеу

Хорламны кьылычы – махтаулукьну белгиси

КъМР-ни Миллет музейине ёмюрлеге асырауугъа Хорламны Кьылычы берилгенди. Анга аталган кьууанчлы жыйылыугъа Нальчикни башчысы **Таймураз Ахохов**, культура министр **Мухадин Кумахов**, Уллу Ата журт урушну, урунууу, Саутланган кючлени ветеранларыны Нальчикде советини башчысы **Абдулаланы Мустафа**, юнармиячыла, жамаут да къатышхандыла.

Мухадин Кумахов Кьылыч бли бирге музейде Ата журт урушну ордени да асыралыгъын билдиргенди. Министр Хорламны Кьылычы шахаргъа берилгени уллу намыс болгъанын чертгенди. «Ол бизни тарыхыбызны магъаналы кесегиди, къанлы къазауатда мамыр жашауубуз ючюн жанларын берген жигитлеге этилген хурметди. Аланы атлары ёмюрлюк болгъандыла», - дегенди министр.

Таймураз Ахоховну айтханына кёре, Хорламны Кьылычын «Аскер махтаулукьну» шахарларына быйыл 9 июнда Москвада Поклонная гора жерде кьууанчлы халда берилгенди. Нальчикчиле, шахарны кьоруулай, туугъан журтубузну гитлерчиледен тазалай, батырлыкьны юлгюсюн кёргюзтгендиле. Хорламны Кьылычы уа битеу халкъны жигитлигине берилген махтауду. Аны юсюнден Александр Невскийни сёзлери жазылгандыла: «Бизге кьылычы бла келген, андан жоулукьду», - дегенди мэр.

Кьылыч Миллет музейге жамаут аны бла чырмаусуз шагъарей болур ючюн берилгенди. Ол бузулмай асыралырча мадарла да этилгендиле. Алай бла хар суйген да келип, жангы экспонатланы кёраллыкьды.

Хорламны Кьылычы «Родина-мать зо-

вёт» эсгертмедегича ишленипди. Аны сыфатына ушатылган биринчи Кьылычла Уллу Хорламны 70-жыллыгъында жигит шахарлагъа берилген эдиле.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Билдириу

Депутатланы эслерине

2022 жылда 30 июнда, орта кюн Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини кезиулю жыйылыуу боллукьду. Ол 10.00 сагъатда башланьрыкъды.

КъМР-ни Парламентини пресс-службасы.

КъМР-ни 100-жыллыгына

4 бет

Белгили алим, филология илмуланы доктору, Къабарты-Малкъар Республиканы илмусуну сыйлы кьуллукьчусу Мусукланы Абдул-Керимни жашы Борис илмугъа кыйын салган алимледен бириди.

Баш итгилую – тилибизни сакълау, аны байкъландыруу

Оюм

10 бет

Малкъар халкъ маданият хазнасы бла байды: Зылгы, Курнаят, Абай-Къала, Тотур-Къала, Амырхан-Къала, Жабо-Къала, шыякыла эм башха тарых жерле бла ёхтемленирчабыз.

Тарых эсгертмелени кьайтарыу кьуру туристлеге угъай, миллетге да керекди

Сюзуу

Проектлени бардырыу энчи къараудады

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы **Казбек Коков** Москвада видеоконференция халда Россей Федерацияда Регионланы айнытыу жаны бла правительстволу комиссияны штабыны жыйылыууна къатышханды. Аны РФ-ни Правительствосуну Председателини орунбасары **Марат Хуснуллин** бардыргъанды, доклады бла РФ-ни къурулуш эм жашау журт-коммунал мюлк министри **Ирек Файзуллин** сёлешгенди.

Миллет эм федерал проектлени толтурулууларыны соруулары Правительствону энчи къараундадыла. Къабарты-Малкъар Республика белгиленген программалада кёрюмдюлени асламысы жаны бла алчыланы санындады. Республика жол къурулуш эм ырахат шахар болумланы къурау федерал про-

граммала жаны бла 10 эм иги регионну санындады.

«Къоркьюусуз эм качеству жолла» миллет проектни чеклеринде быйыл 70 жол къурулуш объектлени жангыртыу планнга салыныпды, объектлени жартысындан асламысы бюгюнлюкде хайырланыугъа берилгенди. Дагъыда «Стимул» программаны бардырыу жаны бла регион алчы жерледе турады, инфраструктура къурулуш правительствону ишини магъаналы бёлкюмю. Республикада жашау журтланы хайырланыугъа

бериу иш да тийишлисича толтурулады. Жылгъа планнга салынган 520 минг квадрат метр жашау журтладан, айны аллында болумгъа кёре, 150 минг квадрат метри хайырланыугъа берилгенди, ол а былтырны бу кезиунден асламыракъды.

ЖЫЙЫЛЫУ

Эсепле чыгъарылгъандыла, тийишли буйрукъла этилгендиле

КъМР-ни Башчысы Казбек Коков Наркотиклеге къажу республикалы комиссияны жыйылыуун бардыргъанды. Жыйылыуу ишине КъМР-ни Парламентини Председатели Татьяна Егорова, КъМР-ни Правительствосуну Председатели Мусукланы Алий, РФ-ни Президентини Шимал-Кавказ федерал округда тол эркинлик келечиси Дмитрий Васильченко, республиканы министерстволарыны оноучулары, район муниципалитетлени башчылары, надзор, право сакълаучу эм кюч структураланы таматарлары къатышхандыла.

Казбек Коков кюндюз 12 сагъат 15 минутда жыйылыуу тыйып, анга келгенле бла бирге 1941 жылда 22-чи июньда Уллу Ата журт уруш башланганы бла байламлы битеуроссей бир минут шоштуруугъа къатышханды.

Эсигизге салайкъ, 2020 жылда РФ-ни Президентини **Владимир Путин** бир такыйкъаны ичинде битеуроссей шоштуруу юсюнден указгъа кюл салгъан эди. Анга битеу россеилиле къатышадыла, ол кезиуню ичинде хар зат да тохтады, ол санда радио эм телевидение да.

Наркотиклеге къажу комиссияны жыйылыууну кезиунде жаш тёлню наркоманиядан тыйыуу юсюнден соруула сюзол-

гендиле. Информация технологияланы хайырланып, аманлыкъчы ишле кепден-кеп бола баргъаны айтылгъанды, ол санда интернет-тукенле, «электрон бохчала», наркотиклеге саналгъан затланы кюлдан-кюлгъа бермей, башха амалла бла жайгъанларын да чертгендиле.

Республиканы оноучусу наркотиклеге къажу аманлыкъчы ишлени ачыкъланганлары кеп болгъанын белгилегенди, аны бла бирге ол наркотикле ичген эм жайгъан жерлени ачыкълауда оператив, излеу эм профилактика ишлени иглендирирге буюргъанды.

КъМР-де ич ишле министр **Василий Павловну** билдириуне кёре, озгъан жылда наркотиклени эм адамны башын хайран этген таблеткалары республикагъа келтирилген 27 жол ачыкъланганды эм жабылгъанды.

Наркотикле ташыучула ишлерин регионла аралы халда бардыргъанлары себепли, аланы ачыкълагъан кыйындан-кыйын бола барады.

Жыйылыуда наркотиклени ичгенлени эм башларын хайран этген таблеткалары хайырланганлары реабилитациялауу эм аланы жашау халгъа кыйтарыуу

сорууларына къарагъандыла. Андан сора да волонтер биригуле бардыргъан профилактика ишни кёрюмдюлерин сюзгендиле. Чыгъарылган итогъа кёре, проект къабыл этилгенди эм тийишли буюруула берилгендиле.

Жыйылыуда сюзолген соруула бла Нальчик шахарны администрациясыны башчысы **Таймураз Ахохов**, КъМР-ни билим бериу эм илму министри **Анзор Езаов**, КъМР-ни саулукъ сакълау министри **Рустам Калибатов** эм Бахсан шахарны администрациясыны таматасы **Хачим Мамхегов** сёлешгендиле.

Къуллукъгъа салыу

Азамат Люев — Къабарты-Малкъар Республиканы жаш тёлню ишлери жаны бла министри

КъМР-ни Башчысы **Казбек Коков Азамат Люевни** Къабарты-Малкъар Республиканы жаш тёлню ишлери жаны бла министрини салыуу юсюнден указгъа кюл салгъанды. Документ КъМР-ни Башчысыны официал сайтында басмаланады.

Эсигизге салайкъ, кырал властыны жангы регион толтуруучу органы Къабарты-Малкъар Республиканы Жаш тёлню ишлери жаны бла министерствосу КъМР-ни Башчысыны быйыл 18 майда чыгъарылгъан указына кёре кюралгъанды.

Жангы министрни жаш тёлю бла ишлеу, жаш тёлю бла байламлы магъаналы социал проектлени, ол санда федерал проектлени да, кюрау, жашауда бардырыу жаны бла да уллу сынауу барды. Ол РФ-ни Президентини ыспас письмолары бла да эки кере белгиленгенди.

Шёндюге дери Азамат Люев Шимал-Кавказ федерал университетни жаш тёлю политика жаны бла проректору болуп тургъанды. 2007-2009 жыллада Къабарты-Малкъар кырал университетни студент советине башчылыкъ этгенди. Мында дагъыда жаш тёлю политика эмда юретиу иш жаны бла управленияны таматасыны кюллугъунда ишлегенди. Аны бла бирге илму бла да кюрешгенди – социал ишни теориясыны бла технологияларыны кафедрасыны доцентиди, социология илмуланы кандидатыды. Университетде дагъыда сратегиялы айныуу управлениясына башчылыкъ этгенди.

2018 жылда КъМР-ни Жарыкъландырыу, илму эмда жаш тёлню ишлери жаны бла министерствосуну Бёлюмей айныуу арасыны директоруну орунбасарыны кюллугъуна салынганды. 2020 Шимал-Кавказ федерал университетге проректорну юретиу жаны бла орунбасарыны кюллугъуна чакътырылгъанды. Ол жыл окъуна бу окъуу юню проректоруна салынганды.

2017-2020 жыллада Азамат Люев Нальчик шахар округну Жер-жерли самоуправление советини депутаты болуп тургъанды. 2019 жылдан башлап 2021 жылгъа дери Россей Федерацияны Федерал Советинде Жаш законотательлени палатасына киргенди.

Тау элдеде да тигиу цехле ачар мурат барды

Орта кюн КъМР-ни Правительство-суну Председатели **Мусукланы Алий** промышленность, энергетика эм сатыу-алыу министр **Шамиль Ахубеков** бла бирге «ВоенТекстильПром» предприятия болганды.

Битеулю шартла

«ВоенТекстильПром» компания 2016 жылда къуралганды. Ол къыралны къоркъуусузлугун къоруулау бла байламлы заказланы толтурады. Производство цехледен сора анда тигиучюлени хазырлагъанларын да белгилерчады.

Биригиуно учредители **Аслан Аталиков** бизге тубешиуну аллында айтханыча, предприятияде кеп функциялы бийик технологиялы оборудование барды. «Ахыр эки жылда автоматизацияланган комплексле келтирилгендиле, ол санда аланы сатып алырга КъМР-ни Прави-

къумач согууу фабрикада къурауну онгларына къаралады.

Тигиучю цехде къонакълагъа аны башчысы **Светлана Адирова** тубегенди. Ол келгенлени эслерин предприятияны бла орта профессионал билим бериу учрежденияланы араларында система байламлыкъла къуралгъанларына бурганды. «Промышленный колледжни башчысы **Текуланы Нинаны** бюгюн бери келгени да анга шагъатлыкъ этеди. Биз студентлеге шендююю предприятие къаллай болургъа кереклисин бу фабрикану юлгюсюнде кёр-гюзтебиз. Жаш адамлагъа усталыкъларында жетишимле болдурургъа мында битеу онгла бардыла», – дегенди ол.

Светлана Адирова бизге айтханыча, бийик технологиялы оборудовани-да тигилген кийимлени качеству бютюн игиди. «Бир миллиметрге да

тофдан пюре эм салат хазырлап тура эдиле ишчилеге. Мында аш хакъсыз берилген айтчырады. «Хар зат да бек татыулуду, бери сыйюп жюрючюбюз», – дегенди бизге цехде ишлеген къызладан бири.

Фабрикану актовый залы да барды, анда кеп болмай жангыртыу ишле толтурулгандыла. Уллу жыйылыула, концертле, байрам жумушла къуралыучудула. «Бу кюнледе уа республикада кадет классланы курсантларын чакъырып, аланы белгилерге умутубуз барды. Биз кадет школагъа болушлукъ этиучюбюз», – дегенди Аслан Аталиков.

Мусукланы Алий, аллай жумушла магъаналы болгъанларын белгилеп, ала ёсюп келген тёлюню патриот ниетледе юйретиуге себеплик этгенлерин чертгенди.

Оноулашыу

Производство бла шагъырейленгенден сора, кенгеш бардырылганды. Аны ача, Мусукланы Алий бери ахыр кере келгенинен бери кеп жумуш тамамланганын чертгенди. «Кертиси бла да сейир этгенме ахшы турениулеге. Фабрика айныды. Бюгюн а республикада женгил промышленностьну саулай айнытуу онгларын сюзербиз деп ышанама. Кемчиликле бар эселе, аланы ачыкълап, тамамлауда себеплик этерге хазырбыз. Шендю къыралда производствону айнытуу артыкъда магъаналыды. Кесибизде этилген затла хар жаны бла тыш къыраллыланы озаргъа керекдиле», – дегенди ол.

Аслан Аталиков производствону кенгертирге кереклисин билдиргенди. Аны айтханына кере, фабрикану бёлмлеринден бирин Бахсанда, экинчисин а Къашхатауда къурау мурат барды. «Къашхатау тийресинде элле кепдюле, ишчилени жыяргъа тынч боллукъду», – дегенди ол.

Бахсанда уа производство шендю ишлейди, алай ол башха предприятияны мурдорунда къуралганды. Аны ючюн аренда тёлерге тюшеди. Дагыда хазыр продукцияны асыраргъа жер жокъду.

Предприятияде кенгертирге тийишлиди. Аслан Аталиков эки районда да коммуникациялары болгъан жерле бёлмлерин тилегенди. Премьер-министр тийишли документле, битеу къоранчла саналып, тарихле хазыр болсала, Бахсан, Черек районланы башчылары бла кенгешип, фабрикану бёлмлерин ачаргъа боллугун айтханды.

Сёз республикада индустрия паркны къурауну юсюнден да барганды. Мусукланы Алий аны магъаналылыгын да чертгенди. Республикада IT-парк къурау жаны бла мадарла толтурулгъанларын да билдиргенди. Ол жууукъ кезиуде ишлеп башларыгына ышанырчады. «Женгил промышленность республикагъа артыкъда магъаналыды. Анда жангы урунуу жерле къураладыла, бек игиси уа – эллиени иш бла жалчытыргъа боллукъду. Аны себепли къумач согуу, тигиу жаны бла энчи программа хазырларгъа, аны промышленностьну айнытуу къырал программагъа къошаргъа боллукъду», – деп къошханды ол.

Кемчиликлени арасында уа кадрланы хазырлау иги къуралмагъаны юсюнден айтылганды. Айлыкъ, социал гарантияла берилгенлерине да къарамай, вакансияла кепдюле.

Мусукланы Алийден орта профессионал билим берген учреждениялада тигиучюлени хазырлагъан курсланы къысхартыугъа себеплик этерин тилегендиле. Шендю окъутуу жыл бардырылады, алай аны 4 айгъа дери азайтыргъа боллукъду. Предприятияде келчилери билдиргенлерича, промышленность колледжни бла Дизайн колледжни выпускниклери предприятияде ишлейдиле, быйыл аны бошарыкъла да бери келликлерине ышанырчады.

Фирма тамамлагъан жандаурлукъ ишни юсюнден да билдиргендиле премьер-министрге. Сёз производствону кенгертиуде КъМР-ни Гарантия фондуну онглары бла хайырланыуну юсюнден да барганды.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

тельство да себеплик этгенди. Ол а къол бла бичгенча, тикгенча болмайды, ишни иги да тирилтирге, кенгертирге онг бергендиле», – дегенди.

Шагъырейленю

Мусукланы Алий «Авангардны» болуму бла шагъырейленгенди. Анда уа тигиу цех, конструктор, техника контроль жаны бла бёлмле бардыла, ашхана, медицина отоу ачылгандыла, хазыр продукция асыралгъан кенг жер да къуралганды. Фабрикада аскер медицина кийимле бла халатла, тешек керекле, аскерчилеге футболкала, фуфайкала, ич кийимле, башха затла да тигедиле.

Премьер-министр оборудованияде болумларын кёрюп, ала керекле бла къалай жалчытылынганларын, къумач къайдан келтирилгенин сорганды, аны фабрикада чыгарыуну онгларын билерге сыйгенди. Аслан Аталиков айтханыча, Къоруулау министерствону кереклерине тигилген кийимлени жаланда россейли къумачдан хазырларгъа жарайды. Шендю аны башха регионладан келтиредиле, болсада

жангылыргъа жарамайды, ийнени хар ызы да жеринде болургъа керекди, ансыз кийим жараусузгъа саналлыкъды. Кюннге тигиучю 330 комплект чыгъарады», – дегенди.

Мусукланы Алий сынаучу цехни ишин да кёргенди. Жангы заказ биринчи бери берилип, аны къалай бичерге, тигерге кереклиси тинтилип, артда цехлеге юлешинеди.

Хазыр продукциягъа контроль тамамланган цехде уа премьер-министр аны башчысындан жараусуз зат кеп болгъанын бла къалгъанын, тинтиу къалай къуралгъанын сорганды. «Сизни бёлм артыкъда магъаналы ишни толтурады», – дегенди.

Юйретиу баргъан отоугъа келгенинде уа, къызла тигиу эте тура эдиле. Фабрикагъа ишге алгъанла барысы да, сынаулары болгъанла, болмагъанла да, мында юйренип, цехге артда барадыла. «Мен тигерге юйренгенли ыйыкъ болады. Бу усталыкъгъа бек бюсюрейме», – дегенди окъуучуладан бири.

Ашханада уа ол кюн котлетле бла кар-

ЖЕРЧИЛИК

Къышлыкъ мирзеу, эртте жетген картоф да

КъМР-ни Эл мюлк министерствосундан билдиргенлерича, Терк районну сабанчылары кюзлюк арпаны биринчиле болуп оруп башлагъандыла. Бюгюнлюкде мирзеу 110 гектарда кетерилгенди.

Саулай алып айтханда, быйыл къышлыкъ арпа республиканы мюлклеринде 9 минг гектар чакълы бирде себилгенди. Аграрчыла, эки ыйыкъдан кеч къалмай, къышлыкъ будайны да оруп башларыкъдыла. Тийишли ишлени болжалындан кеч къалмай тамамларгъа биригиулени техникалары, отлукълары да жетерча барды.

Тирликни алыргъа элеваторла эм башха жерле

да хазырдыла. Аллай энчи объектлеге 950 минг тонна мирзеу сыйынады. Ол бюгюнлюкде болгъан излемни толтурурчады.

Аны бла бирге Терк, Май, Прохладна районлада эртте жетген картофну да жыйып тебирегендиле. Бусагъатда аны 170 гектардан аслам жерден кетергендиле. Ол бахчаладан тюзюнлей республиканы сатыу-алыу точкаларына эм къоншу регионлагъа ашырылады.

Картофну иги кесеги сентябрьде жыйыллыкъды. Аны бир кесеги сатылса да, къалгъанын къышда ашаргъа эм урлукъгъа асырыкъдыла.

КУРДАНЛАНЫ Сулейман.

Мусук улу 29 июньда 1957 жылда Къабарты-Малкъарны Черек районуну Огъары Жемтала элинде туугъанды. Анда орта школун бошап, ол Къабарты-Малкъар кырал университетни тарых-филология факультетини орус-малкъар бѣлюмюне киреди. Аны жетишимли тауусуп, бир къауум жылны школчулагъа къарачай-малкъар тилден бла адабияттан дерсле береди.

1981 жылда, билимин ёсдюрю муратда, кыралыбызны ара шахары Москвада Тил билим институтну аспирантурасыны (тюрк эм монгол

карачаево-балкарском языке» деген ат бла доктор диссертациясын бийик даражада къоруулайды. Алим, тюркологияда биринчи болуп, къарачай-малкъар тилде сѣз къурау бла форма къурау системада жалгъаулары айырма магъаналарын сѣз къурау магъаналарындан башхалыкъларын тинтиу амалла бла шартлайды.

Мусук улуну «Формально-семантическая парадигма усилительных конструкций в тюркских языках» деген илму ишин къарачай-малкъар тилде эм башха тюрк тилде да энчи белги-

язык» деген эки кесекли илму ишни жарашдырыугъа да ол уллу кыйын салгъанды.

«Современный карачаево-балкарский язык» («Бусагъатдагы къарачай-малкъар тил» деген китап, жаланда къарачай-малкъар тилге угъай, саулайда тюркологияда кыйматлы ишледен бирине саналады. Бу эки томлукъ китапны биринчи тому къарачай-малкъар тилни (фонетика, фонология, орфоэпия, графика эм орфография, лексикология, фразеология, лексикография, морфемика, мор-

редакторуду. Аланы санында: «Къарачай-малкъар тилни ц/з диалектини сѣзлюгю», «Къарачай-малкъар тилни омонимлерини сѣзлюгю», «Къарачай-малкъар тилни антонимлерини сѣзлюгю», «Къарачай-малкъар тилни синонимлерини сѣзлюгю»; жыйымдыкълар: «Актуальные проблемы фонологии карачаево-балкарского языка», «Тенденции развития лексикологии и грамматики карачаево-балкарского языка»; монографияла: «Проблемы терминологии карачаево-балкарского языка», «Проблемы развития карачаево-балкарского языка и его диалектов» эм д.б.

Бююнлюкде къарачай-малкъар тил бѣлюмюне алимлери «Орус-къарачай-малкъар тилни кѣчюрме сѣзлюгю» басмагъа хазырлагъандыла. Аны илму редактору Мусук улуду. Сѣзлюкню толугъа, кыйматлы эм магъаналы китап этип чыгъарып ючюн, ол усталыгын, заманын да кызыгъанмайды, хар затына да тийишлисича эс бургъанлай турады.

Тенгбиз окъутуу ишге да тамам къошумчулукъ этгенди. Ол бир къауум жыл школда, Къабарты-Малкъар кырал университетни къарачай-малкъар тил эм адабият кафедрасында да ишленди, студентлеге къарачай-малкъар тилни морфологиясындан бла синтаксисинден дерсле бергенди. Андан тышында да, 2013 жылдан башлап, Къабарты-Малкъар кырал университетде кандидат эм доктор диссертацияла къоруулагъан советни ишине тири къатышады, кеси да советни келечисиди.

Мусукланы Абдул-Керимни жашы Борис бююнлюкде 65-жыллыгын белгилейди. Ол анасы жашына бешик жырда айтыучу: «Белляу, белляу бѣлейим, халкъынга жарап кѣрейим...» деген тизгинлени жашаугъа сингдиргенди. Биз, аны алгъышлай: «Акъылынг, билиминг миллетинге жарай, кѣп жылланы илму жолунда барыбызгъа да, артыкъсызда, жаш алимлеге, билеклик эте жаша!» – дейбиз.

УЛАКЪЛАНЫ Махти,
филология илмуланы доктору,
профессор;
МАХИЙЛАНЫ Людмила,
филология илмуланы
кандидаты, доцент.

КъМР-ни 100-жыллыгына

Баш итиниую – тилибизни сакълау, аны байыкъландырыу

Илмуну жолу хар заманда да кыйынды. Ол ишни халкъда «ийне бла кѣр къызгъанча» дейдиле. Анда тийишлисича орун табып, миллетине, халкъына къуллукъ эте билмеклик адам улуну уллу жетишимлеринден бириди.

Белгили алим, филология илмуланы доктору, Къабарты-Малкъар Республиканы илмусуну сыйлы къуллукъчусу Мусукланы Абдул-Керимни жашы Борис да илмугъа кыйын салгъан алимледен бириди. Аны къарачай-малкъар тилни аффикслерини энчиликлерин, жюрютюлюлерин эм тюрлениулерин тинтиуге жораланган иги кесек илму ишлери къарачай-малкъар тил хазнагъа тийишли къошумчулукъ этгендиле. Ол эки энчи монографияны, жюзге жууукъ илму ишни авторуду. Бу шартла саулай аны тамамлагъан иши бийик даражалы болгъанына, саулайда тюркологиягъа уллу кыйын салгъанына шагъатлыкъ этедиле.

бѣлюмюне) окъургъа киреди эм 1985 жылда белгили тюрколог К.М. Мусуевны башчылыгы бла «Структурные модели глагольного аффиксального словообразования в карачаево-балкарском языке (продуктивные и непродуктивные модели)» деген ат бла кандидат диссертациясын жетишимли къоруулайды.

Акъылы, билими, дунягъа кѣз къарамы Мусукланы Борисге илмуну бийигине ёрлерге, заманын излемине кѣре тутхан ишин тамамларгъа онг береди. Ол къарачай-малкъар тилде бек аз тинтилген, жалгъаулары болушлугъу бла къуралган этимлени башха тюрк тилге бла тенгешдире, аланы къуралуу амалларыны энчиликлерин терен тинтеди эм 2011 жылда «Морфология деривация глаголов в

лерчады. Бу китапда кюлендириучу сѣз тутушлары тюрлю-тюрлю модельлерини энчиликлерине къаралады. Андан тышында да, къарачай-малкъар тилни башха тюрк тилге бла тенгешдирип, алада болгъан бирчалыкъла, энчиликле юлгюле бла ачыкъланадыла.

Алим тюрлю-тюрлю халкъла аралы конференциялагъа, симпозиумлагъа, форумлагъа да тири къатышады, илмуда жангы излемлеге жол салыргъа кючюн да, билимин да аямайды.

Къабарты-Малкъар илму араны Гуманитар тинтиуге бардыргъан институтуну къарачай-малкъар тил бѣлюмюне илму къуллукъчулары бла бирге жарашдыргъан «Къарачай-малкъар тилни синонимлерини сѣзлюгю», «Современный карачаево-балкарский

фонология, словообразование), экинчи тому (морфология эм синтаксис) деген бѣлюмледен къуралгъанды. Китап жарашдыргъанда къарачай-малкъар тил бѣлюмюне алимлери тил илмуда бола тургъан жангычылыкъланы да эсге алып, тинтиу ишни илмуну бююннюгю излемлерине кѣре хазырлагъандыла. Белгиленген илму ишни 2-чи кесегини баш редактору филология илмуланы доктору Мусукланы Борисди.

Ол башчылыкъ этген къарачай-малкъар тил бѣлюмюне алимлери, тилни тюрлю-тюрлю бѣлюмлерин тинтип, илму статьяла, монографияла басма лайдыла, жыйымдыкълар, сѣзлюкле хазырлайдыла. Белгили алим кеси башчылыкъ этген бѣлюмде жарашдырылган монографиялары, сѣзлюклени бир къауумуну илму жаны бла

ЭРИШИУ

Эм ахшы устаз сайланырыкъды

Быйыл биринчи кере РФ-ни Жарыкъландырыу министрствосу «Ёз тилни эмда ана литератураны эм ахшы устазы» деген ат бла Битеуроссей профессионал эришиуну къурайды. Аны мураты ана тиллени бла адабиятланы устазларыны жангычы сынамыларын ачыкълауду, аны бла бирге уа, ол сынам бла бирси педагоглары да шагъырейлендириуду.

Конкурс Россейни халкъларыны маданият хазналары жылны (2022 жылда) чеклеринде бардырыллыкъды. Минпросвещениядан сора да, аны къурагъанладан бири РФ-ни Халкъларыны ёз тиллерини федерал институтуду.

Бу эришиуге къыралны 72 регионундан заявка берилгендиле. Анда билимлерин, сынамыларын да ачыкъларкъ устазла отуздан аслам миллетни келечилеридиле.

Эндиге дери конкурска къатышыргъа излегенлерин билдирип, быллай заявканы Къабарты-Малкъар Республика, Рязань область, Мордовия Республика, Краснодар край, Къарачай-Черкес Республика, Курган область, Карелия эмда Марий Эл Республика, Дагъыстан Республика да бергендиле. Анга алыкъа да документле алына турадыла.

Эришиу юч урумгъа юлешинип бардырыллыкъды. Биринчиси – ол заочный турду, кеси да сегизинчи августдан башлап жыйырманчысына дери регионланы кеслеринде озарыкъды. Экинчи эмда ючюнчю кезиуге уа Ставрополь крайда сентябрьни онбиринчисинден онсегизинчисине дери боллукъдула.

Устазлары ишлерине багъа саллыкъ, къарарыкъ жюрини юсюнден айтсакъ, аны келечилерини арасында Нальчикни экинчи номерли лицейинде малкъар тилден бла адабияттан окъутхан Тѣппеланы Ханифа да боллукъду. Эсигизге салайыкъ, Ханифа Мустафаевна быйыл бизни республикада озгъан «Биз башхалабыз, алай эсе да, барыбыз да тенгбиз!» деген Халкъла аралы профессионал конкурска къатышып, аны ючюнчю даражалы дипломанты болгъан эди.

Ангылата кетейик, эришиуну экинчи – федерал – урму Ставрополь крайны Железноводск шахарында бардырылгъа белгиленгенди. Ол кезиуге устазла кеслерини хунерлерин «Методикалы материал», «Дерс» деген бѣлюмледе ачыкъларыкъдыла.

Андан тышында да, «Класс сагъат»,

«Мастер-класс» номинациялада сынамыларын кѣргюзтюрюкдюле. Класс сагъатны темасын, дерсни ненча жыллары толгъан сабийлеге берирге излегенин конкурска къатышхан кеси сайларыкъды. Жюри а теманы бююнлюкде магъаналылыгына, устазны методика жаны бла окъуулугъуна, психология-педагогика ыздан ангылауна, чыгъармачылыкъ, юйретуу амалларына, сѣлешуу халына да къарарыкъды.

Быллай конкурслагъа бизни устазларыбыз да къатышсала, айхайда, аланы жетишимли болурларын сакълайбыз. Алайды да, республикадан эришиуге Нальчикни экинчи номерли лицейинде малкъар тилден бла адабияттан дерсле берген Гайылары Зухура Исхаковна да къатышырыгъы белгиленгенди.

Къарачай-Черкесден а бу жол конкурска Ёзденланы Джамия Ансаровна барлыкъды. Ол Черкесск шахарны онтогузунчу номерли гимназиясыны къарачай тилден бла адабияттан устазыды. Эсигизге салайыкъ, «Биз башхалабыз, алай эсе да, барыбыз да тенгбиз!» деген Халкъла аралы профессионал эришиуге биринчи даражалы дипломгъа тийишли болгъанды.

Белгилегенибизча, быллай конкурслагъа ёз миллетибизни келечилери къатышып, алада къарачай-малкъар тил да эшитилсе, сагъынылса, бирселе да бизни ким болгъаныбызны, айтхылыкъ постлерибиз, жазычуларыбыз барлыкъларын да билселе, бютюнда бег а тилибизни бююнлюкде айныуна угъай, сакъланып къалырына кыйын сала, ишлерин бет жарыкълы бардыргъан устазларыбызны кѣрселе, къууанабыз. Не жашырылгъы барды, быллай кезиугеде жюрегинг башхача ургъанча кѣроне, ёхтемлик сезим да бийлейди.

Ана тилибизни окъутханлагъа не заманда да хурметибиз, ыразылыгыбыз уллуду. Ала къаллай ауурлукъну кѣтюргенлерин ангылайбыз. Чынтты устазла эндиге дери да, бююнлюкде да болгъанларына ийнанганыбызча, келир жолда боллукъ тюбешиуге да усталыкъ хунерлери бла ала дагъыда айырмалы болурла деп ышанабыз. Энди бардырыллыкъ эришиуге жангы жетишимлени тежейбиз эмда сакълайбыз. Быллай башламчылыкълар миллетлени, бютюнда бег а адам санлары аз болгъан халкъларына, ана тиллери сакъланырына, айнырына да себеплик этерлерине ышанабыз.

МОКЪАЛАНЫ Зухура.

Маданият

Бу кюнледе малкър жамауатны Къарачай-Черкесни халкь артисти Тамбийланы Асхатны жашы Къасбот жангы жыр программасы бла къуандырганды. Бусагъатлада аллай тюбешиулени бардырыу жангы хал алганды – аланы жаланда маданият юйледе угъай, аш-суу жюрюген жерледе да этедиле. Концертге келгенлени араларында огъары малкърлыла, булунгучула, башха тау элледен эннгенле да бар эдиле. Ол шарт а жырчыны Малкърда не заманда да сакълагъанларыны, анга суююп тынгылагъанларыны белгисиди.

Жырчы Къасбот, анга халкъда алай айтадыла, Ючккенде туугъанды, анда ёсгенди. Школну бошагъандан сора, бир къауум заманны туугъан элинде «Микрокомпонент» заводну филиалында ишлегенди. Сабий заманында окъуна назму, макъам жазып башлагъанды. Къыл къобузну согъаргъа юйренгенди.

деген назму жыйымдыгъы чыкъгъанда, аны поэзиясы жюрегине жууукъ болуп, Къасбот назмуладан бирине макъам такъгъанды, ол «Малкър къызгъа» деген жырны биринчи кере ишчи нёгерлерине да эшитдиргенди.

Кеси эсгергенге кёре, ал жыллада Гум ёзенінде дырынчыланы байрам-

тагъып, «Анама», сёзлерин Улакъланы Ануар жазып, музыкасын Жеттеланы Мустафир такъгъан «Къайдаса? Билдир кесинги», Семенланы Исмайылны «Акътамагъын», дагъыда башхаланы. Ол кюн аны бла тюбеширге баргъанла тилеп, Къасбот «Атамы эсге тюшюре» деген жырны да айтханды.

2014 жылда аны «Атланайыкъ къууанча» деген аты бла энчи жыр, назму китабы да чыкъгъанды.

Бу кюнледе Нальчикде берген концертин ол Малкърда аталгъан назмусу бла башлагъанды.

*Журт сыймеклик къарыу бере кёлومه,
Азат жаным талпынады учаргъа,
Келген кирик къайтып ата юйюме,
Биягъынлай мен келгенме Малкърда.*

*Жашлыкъ атым мени къоюп кетсе да,
Кюремеме жарты жолда къалмазгъа.
Санларымы къартлыкъ бечел этсе да,
Сюркелип да келлик эдим Малкърда.*

*Азат кюн да жетгенд сени къарыуунг
Адетинги, намысынгы сакъларгъа.
Кетер ючюн кёлде болгъан жарсыуум,
Мен келгенме сый къаласы Малкърда.*

*Бийикликте, эркинликте учунуп,
Адамлыкъны тазалыгъын сынаргъа
Улуу Аллах бюгон манга буюруп,
Мен келгенме чомарт къоллу Малкърда.*

*Ким биледи, ауазсызлай туусам да,
Кюреширик болур эдим жырларгъа,
Малкърыма керек болмай къалсам да,
Сыймеклигим тауусулмаз Малкърда.*

*Кёрюр ючюн ариулугъун дуняны,
Керек тойюлд Минги таугъа чыгаргъа,
Андан эсе сен жерле да заманы,
Кел да, къара азат кёллю Малкърда.*

*Сюрюн, бушуу энди санга къайтмасын,
Кюн келмесин къыйыпкъдан жияргъа.
Ариулыкъну кёргенме деп айтмасын
Жашап кетген, келмегенлей Малкърда.*

Къууанчлы ингири Бийланы Аслан бардыргъанды. Ол кеси да бир къауум жыр айтханды. Къонак артистни концерт программасын жырчы къызыбыз, Музыка театрны да актрисасы Гергъокъаланы Халимат бютюнда жарыкъ этгенди. Жырла малкър, орус тилде да эшитилгенди. Къарачайдан Хубийланы Халид бла Малкърдан Улбашланы Элар къалам къарындашлары Къасботха атагъан назмуларын окъугъандыла.

КЕРТИЛАНЫ Сакинат.

Жыр Къарачайда къуралыр, Малкърда айтылыр

Биринчи жырны онбешжыллыгъында жазгъанды.

Жаш адамгъа аны ишине къаллай багъа бергенлери, гитче, уллу махтау бла кёллендиргенлери да уллу магъана тутады. Алай а жыр жазыу, айтыу, къыл къобузда ойнау аны жашау магъанасы болгъанларын Къасбот артдаракъ ангылагъанды. Менсинмегенди, кесин артыкъ кенг белгиле этерге излемегенди, жууукъ-ахлуну, тенглени араларында жыр айтханды. Къарачай поэт Лайпанланы Билялны «Сенсе мени насыбым»

лары болуучу эди. Аны ары жырчыныча чакъыргъанлары бек хычуун тийген эди Къасботха. Анда болгъанла, анга тынгылагъанла жаш жырчыгъа, макъамчыгъа бийик багъа бергенди. Ол санда Улуу Ата журт урушну ветераны, 1961 жылдан башлап, 1990 жыллагъа дери Гитче Къарачайда исполкомну культура бёлюмюне таматалыкъ этип тургъан Боташланы Мусратны жашы Борис да. Ол кёп тюрю жыр-тепсеу ансамбльлени къуралуларына къыйын салгъан асыл адам, жырларын эшитип,

Къасботну кесине чакъырып, автоклубну таматасы этгенди. Аны артистлик жолу алай бла башланганды. Кимни да адамлыкъ хунери фахмусундан эниш болмагъанын сынагъан игиликлерин тергеу, аны этгенлеге ыразылыкъ айта билиу кёрюзтеди. Къасбот да чыгъармачылыкъ жолунда анга болушлукъ этгенлени унутмайды.

Бюгон ол ана тилде, орусча да жырлайды, кесини, башха поэтлени сёзлерине да жыр тагъады. Ол айтычу жырланы санлары беш жюзден атлагъанды, асламысы сёзлерин, макъамын да Къасбот кеси жазгъанды. Тамбий улу Семенланы Сымайылны («Жырчы»), Лайпанланы Билялны («Ийнанма сен», «Туран кёгюнде турнала», «Сабийни анасы бла ушагъы», «Къарачай» дегенде»), Мамчуланы Динаны («Жюрегимде кёгюрчюн», «Тауларым») Хубийланы Халидни (Бир кёп ариу айтырым келеди санга), «Сенсе нёгерим»), Ёзденланы Рашитни («Айсана», «Айжакъ», «Аллахым», «Тенг этмейме», «Терслик»), Аппайланы Ларисаны («Сынау», «Кюн кёзлеуде»), Батчаланы Баширни («Ариуум»), Аппайланы Билалны («Къарачайны миллет орайдасы»), Къобанланы Ахматны («Дуняда къалырла дуняла») эм башхаланы сёзлерине кеси макъам такъгъанды. Алай а башха авторланы жырларын да суююп айтады: сёзлери, макъамы да Ёзденланы Сапарны болуп, «Тансыкъма», Ижаланы Умарны сёзлерине Ёзденланы Альберт макъам

КЁРМЮЧ

Урушну суратлары – патриот ниетде юйретиуню бир кесеги

2022 жылда 21 июнда «Радуга» социал-реабилитация арада Суратлау искусстволаны А.Л. Ткаченко атлы музейни келечилери Улуу Ата журт урушха аталгъан графикалы ишлени «Урушну жоллары бла» деген кёрмючюн къурагъандыла. Ала музейни тышына чыгарылып кёргюзторча онг болгъан фондундан суратладыла, кеслерин да Аскер художниклени М.Б. Греков атлы студиясы эм Къабарты-Малкърдан фронтчула хазырлагъандыла. Аны юсюнден бизге КъМР-ни Маданият министрствосуну пресс-службасындан хапарлагъандыла.

Музейни методисти Жантуудуланы Елизавета сабийлеге ишлени авторларыны юсюнден билдиргенди, аланы тематика башхалыкларына, техникалы энчиликлерине эслерин бурдуртханды, республиканы ёсюп келген тёлсюн патриот эм тин жаны бла юйретиуде магъаналылыкъларын белгилегенди.

Кёрмюч бла байламлы экскурсияда сабийле урушну биринчи кюнлеринден башлап «грековцы» къауум аскер корреспондентлени борчларын толтургъан-

ларын билгенди. Ол а алай фронда журналистле бла фотокорреспондентле жетишмегенлери ючюн болгъан эди. Фрондагъы суратланы сюжетлерини юсюнден айта, экскурсияны бардыргъан аскер художниклени баш борчлары уллу азатлау урушну тарых суратлау летописин къурау болгъанын чертгенди, Ата журтубузну жалынчакъсызлыгъы ючюн деменгиле сермешлени, батыр адамланы сыфатларын кёргюзтюу да.

П.Г. Пономаренкону «1942 жылдан репортаж» деген ат бла бирикдилген уллу халлы графика иши сюжетлени кёлпюю эм толтурулгъаныны техникалы энчилиги бла сейирсиндиреди. Республиканы халкъыны къатышыуу бла 1941 жылда ноябрьде къуралгъан 115-чи атлы дивизиягъа жоралаунда Г.С. Паштов шарт кесгин сурат бла Шимал Кавказны азатлау къыйын сермешледе бу аскер бёлюмню асламысы къырылгъанына жамауатны болмагъанча жарыгъанын эм аны терен жюрек жарасын уста кёргюзталгъанды.

АЙДАБОЛЛАНЫ Джамия.

Тарых эсгертмелени кыайтарыу кыуру туристлеге угъай, миллетге да керекди

Эс бурулганды

Быттыр июнда КъМР-ни Башчысы Казбек Коков журналистле бла тубешген эди. Аны кезиунде уа Огъары Малкъарда Кюнлюмню сакълау юсюнден да соруу берилгенди. Бурунгулу элни тийресинде солурча мадар этилип, кыралны тюрлю-тюрлю жерлеринден адамла келгенлерине кыуанырчады. Алай кепле сурат алдырабыз деп, эрттегили кыабыргъалагъа ёрлейдиле. Ёмюрлени сюелип тургъан хунала туристлени аякъ тюрлеринде ууалып баргъанлары айтылгъан эди пресс-конференцияда. Казбек Валерьевич экспертлени чакъырып, тийишли мадарла этерге сёз бергенди.

Хазнабыз

Тарыхчыла жазгъанларыча, малкъар халкъны тарых эсгертмелери тюрлю-тюрлю ёмюрледе ишленгендиле. Аланы кыурулушчулары душманладан кыоруулануу амалларындан толу хапарлы болгъандыла дерчады. Мазаллы мекамла тау эте-

Курнаят-Къала.

кледе орнатылгъандыла. Сёзге, Холам-Бызынгы аузда Тотур-Къалагъа кирип эм чыгъар жер жокъчады, ол Усхурда эки кыая бирге кышулгъан жерде ишлетилгенди. Кеси да кыая ташлагъа ушатылып, тубюнден кыарасанг, ахырда билинмезчады. Ол а ата-бабаларыбызны архитектурадан, башха илмуладан билимлери уллу болгъанын кёргозтедиле.

Быллай мазаллы мекамланы ишлерге кыолундан келген халкъ фахмулу болгъаны баямды. Сёз ючюн, Курнаят къаланы алып кыарайыкъ. Ол 14-чю ёмюрде кыуралгъанды. Кеси да 900 квадрат метр жерде орналгъанды. Душманланы чабыууларындан кыачхан адамла аны ичинде кёп заманны бугъуп, кечинип туралыкъ эдиле. Татар-монголлар Малкъаргъа кирген кезиуде аскерчиледен бири быллай эсгертиулени кыойгъанды: «Бизни садакъ окъларыбыз кыалаланы хуналарына да жеталмайдыла, аланы тёппелерин кёрюр ючюн а, башыбызны кётюр-

Малкъар халкъ маданият хазнасы бла байды: Зылгы, Курнаят, Абай-Къала, Тотур-Къала, Амырхан-Къала, Жабо-Къала, шыякыла эм башха тарых жерле бла ёхтемленирчабыз. Алай, жарсыугъа, аланы асламы бюгюнлюкде жокъ болур халгъа жетип турадыла.

Заман бир затны да аямайды. Адамланы айтмай кыойсакъ да, бурунгулу кыалаланы, журтланы бузулууларына табийгъат да кыошумчулукъ этеди: кыышда кюндюз хауа жылынады, кыар эрийди, суу хуна тешиклеге киреди, кече уа ол жангъдан бузлап, ташла ууалып барадыла.

сек, бёрклерибиз тутмай эдиле».

Тарыхчы Батчаланы Валерий Зылгыны, Болат-Къаланы, Кыарча-Къаланы бек эрттегилеге санайды. Амырхан-Къала, Абайланы-Къалалары, Шкантыда бюгюнне дери сакъланмагъан Абай-Къала эм башха эсгертмеле 17-18-чи ёмюрледе ишленгендиле. Алгъын тинтиулеге кёре, Зылгы 15-чи ёмюрден келеди, деген оюм журюгенди, алай тарыхчылары ахыр излеулери кёргозтгенлерича, ол 10-11-чи ёмюрледе салыннганды. Анга археология жумушлары кезиунде табылгъан сейирлик затла шагъатлыкъ этедиле.

Умутла

Черек, Чегем, Холам-Бызынгы, Бахан ауузлагъа келген кыонакъланы саны жылдан-жылгъа ёседи. Туристлени жангы тёлуюсу Элбрусну, Чегем чучурланы кёргенлери бла чекленип кыалмайдыла, ала жангы сезимле излейдиле. Миллетни тарых эсгертмелери уа тау жерлерибизде туризмни айнытыуу, аны себеплиги бла уа халкъны кыолайлыгъын игилендируу амалы болаллыкъдыла. Жаланда кыалаланы жангыртыргъа, кючлерге, адамны, табийгъатны да хаталарындан сакъларгъа керекди ансы.

Быйыл апрельде Черек районну администрациясыны башчысы Кыулбайланы Алан бла ушакъ этген эдик. Аны кезиунде тарых эсгертмелени болумларыны юслеринден да сагъыннганма.

Амырхан-Къала.

Районну оноучусу билдиргенича, бюгюнлюкде аланы жангыртыуу жаны бла ишле башлангандыла. Сёз ючюн, Абай-Къала эм аны тийреси

Абай-Къала.

федерал магъаналы эсгертмелени тизмесине кийирилгенди. Абайланы келечилеринден бири аны арендагъа алгъанды. Кыаланы оюлуудан, адамланы заранларындан сакълау ишге башлангандыла.

Дагъыда Кюнлюмню жангыртыуу проекти да хазырды. Тарихлеге кёре уа, ол 15-чи ёмюрде салыннганды, ичинде бек аздан 200 юй болгъанды эмда мингге жууукъ адам жашагъанды. Жерни кенглиги 25 гектарды, анга

Огъары Чегемде кешенеле.

жашау журтла бла бирге юч къала да киргендиле. «Ол эрттегили элден чыккъан тукъумланы келечилери Кюнлюмню жангыртыуу фондун кыурагъандыла, жер арендагъа алыннганды, журтланы тынч-тынч сюеп башлагъандыла», – деп билдиргенди бизге районну администрациясыны башчысы.

Жангыртыуу ишлени тизмесине кёре уа, бюгюнлюкде эки тукъумну юю битдирилгенди, энтта ючюсюню архитектура эскизлери хазырдыла, кенглигин, бийиклигин ёнчелеу ишле бардырылгъандыла. Планнга тийишлиликде, жашау журтла бла бирге эрттегили кыанга кёпюрню да кыайтарыргъа белгиленеди. Аны эрттегили суратлада кёрюрге боллукъду. Алайда темир кёпюр да ишлетилликди.

Тарыхчы Эммануил Бернштейнни музейин кыуаргъа да белгиленеди. Ол а алимни эрттегили таулу элли архитектураларын сакълаугъа салгъан кыыйынына хурмет этиуню белгисиди. Фондну башламчыларыны акъылларына кёре, музей кыыралда халкъланы араларында келишиулюкню, мамырлыкъны кючлерге себеплик этерикди.

1944 жылгъа дери элни тийресинде терек бахча болгъанды. Аны да жангъдан салыргъа, ичинде уа солуу жерле, жолчукъла кыуаргъа мурат этиледди.

Юйле бурун архитектураны измелерине кёре ишленирлерине энчи эс бурулады. Анга уа Эммануил Бернштейнни эсгертиулери болушадыла. Дагъыда архитектор Екатерина Кохташвили да кюрешеди Кюнлюмню жангыртыуу бла. Ол Абай-Къаланы, аны ичинде болумну, Занкишиланы, Табакъсойланы юйлерини суратларын ишлеп, конкурсда хорлагъаныны юсюнден алгъаракълада билдирген эдик.

– Усхур, Шканты, Кыоспарты, Шаурдат элледен чыккъан тукъумланы, Жаболаны да барды муратлары юйлерин жангыртыргъа. Битеу жумушла законланы чеклеринде этиледиле, – дегенди бизге районну оноучусу.

Магъанасы уллуду

Россейни кесинде туризмни айнытыуу жаны бла мадарла хайыр келтирип башлагъандыла. Анга уа республикагъа бир жылгъа келген кыонакъланы саны орта эсеп бла миллиондан озгъаны да шагъатлыкъ этеди.

Тышындан адамланы таулуланы культураларына, адетлерине, жашау турмушларына сейирлери болгъаны кыуандырады. Болсада тарыхыбызны жангыртыуу кыуру туристле ючюн этилмейди, ол жаш тёлуюзге да керекди. Кыалала, шыякыла, кешенеле болгъан

Жабо-Къала.

жерлеге сабийлерибизни келтирип, ата-бабаларыбыз кыалай жашагъанларын юлгюледе кёргозтюрге боллукъду. Ол а сёзсюз, жаш тёлуюну туугъан журтубузну сюерге, аны айныуна кыолдан келгенни этерге юйретирикди.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Мадар

Суу жагъада саулулукъларын кючлендирликдиле

Нальчик сууну жагъасыны Кешоков атлы орамдан Канукоев атлы орамда кёпюрге дери кесегинде тапландыруу ишле бардырыладыла.

Планнга кёре, алайда адамла жаяу айланырча плитка салыннган ючкилометрлик аллея боллукъду, ол ингирде бла кече жарытыллыкъды. Олтуруп солурча шинтикле, кир-кипчик жыйылырча орунла да боллукъдула. Тири

солууну сюйгенлеге воркаут зонала бла сабий майдан да ишленирикдиле. Жагъаны узунлугъу бла велосипед жолчукъ да белгиленирикди. Сора, минерал суулары бла ичерге жараулу фонтанчыкъла да орнатыллыкъдыла, деп билдиредиле регионну Курортла эм туризм министерствосундан.

КУЛЬЧАЛАНЫ
Зульфия.

Окьюучуларыбызны чыгъармачылыкълары

Атам жюз бла алты жыл жашап, ауруп да кыйнамай, хар не жумушун да кеси тындырып, кишини кесине кыратып кыйнамай, хар заманда этиучюсоча, жукъларга жатардан алгъа абидез алып, жукъусунда ёлгенди. Дууагъа келгенледе Уллу Аллах манга да быллай ёлюм берги эди, деп сукъланганла да болгандыла.

Окьюучу, кесини атасыны юсюнден айтады деп манга айып этмесин. Атам керти да терен акыйлы, эсли адам болганды. Ол бизге кёп сейирлик хапарла айтыучу эди. Бек жарыйма акыйлысызлыгымдан ол тамашалыкъ таурухланы жазып алмагъаныма. Болсада аланы иги кесеги эсимде сакълангандыла. Окьюучулагъа ала сейир болурла деп ышанама.

Ана кёлю – балада, бала кёлю – талада

Эртте заманлада бир жерде жангыз ана, жашчыгын ёсдюре, бек кыйналып жашаганды. Кеси тоймаса да, сабийин ач этмегенди, юсю да башха сабийледен осал болмаганды. Алай анасыны сыфатында жашчыкъ уллу бола, хар затны ангылай барганы кьадаар аны жүрегин бекден-бек кыйнагъан шарт бар эди. Аны анасыны бир кёзю жокъ эди. Кёзюню кыруу кырошу уа алыкъа жаш тиширону бет сыфатын эриши, сыйдумсюз эте эди.

Гитчелигинде жаш ол болумгъа хазна кыйгъырмаганды. Эслирек бола барганы сайын негерлерини айтханлары жашны жүрегин бек кыйнагандыла. Ала уа: «Сени ананг не эришиди, бир кёзю эмеген кибики» деп кьозутуп тургандыла. Заманла озуп, жаш киши мардасына киргенде уа, анасыны сыфатында чылмыгъы анга жашауун кыруаргъа чырмау салганды.

- Мен юйдегисиз кьаллыкълар болурма, ким сюерикди мени анамча эриши кьатынга келин болургъа? Заманлы озурмай атам жашагъан жерге барайым да, жашау мурдоруму аны кьатында салайым. Манга да буюргъан болур Уллу Аллах бир тиширону, аны табып, юйдегили, юйюрю да болайым, халкъдан бирича жашау этейим. Энди бу сагъыш жаш адамны башын толу бийлегенди. Чылмыкълы анасына сабийлигинде болгъан сыймеклиги энди кёрюп болмаулукълар айланганды: аны бетин кёрлюгю, сёзю эшитирги да келмейди.

Кюнлени биринде жаш, хапчуларын да жыйып, атасына барыргъа сыйгенин анасына айтып, босагъадан атлады. Бир кёзю ана жукъ да айтмады, жилап тыяргъа да кюрешмедди, жүрегинг ыразылай эт дегенча, ызындан кырап ашырды.

...Атасы, жашын кёргенде, кыуанмагъанын букъдурмады: «Сен терс этгенсе мени излегенинги. Мен санга болушаллыкъл туююлме, юй толу ууакъ сабийлерим, аланы да кючден кечиндирем. Мен айтханын эт да ананга кыйт, анангы аллында сени борчунг мардасыз уллуду, аны унутма», - деп, сёзю тауусулгъанын билдирди. Жаш артха, анасына, кыйтмады. Бай адамлада жалчылыкъл этип, баш кечиндире турду.

Насыплы адамны жашауу ат чапханча терк барады, кыйынлыны уа – таш макъа сюркелгенлей. Къалай-алай болса да, жашны эсине анасы туюдю талай жыл озгъандан сора. Анасыны жүрегин бек кыйнагъаны акыйлына келип, аны кёргенде не айтырыгъын, не этергин билмейди. Болсада ол ауарасы бош эди.

«Бир кёзю эмеген» ёлгенли жыл окъуна толганды. Кьоншусу жашха тозурагъан гытыны кьада-

уун ачды. Юйге киргенлей, гитче заманчыгъы кёз аллына келип, эсин ташларгъа аздан къалды. Кёзлери сауда анасыны ариу сыфаты, аны кыучакъларганы, ийнакъларганы эсине туююп, кёп жилады. Сора аны кюбюрюн ачды. Хапчукланы юсюнде салынып тургъан кьагъытны алып окъугъанында, анасына кёз кырамы арталлыда башха тюрлю болду. Бу кьагъытны анасы айтып, кьоншусу жазгъан эди. Анда быллай айтыла эди:

- Жашым, мен дуниядан кетип барама, жаным сауда сени кёрюрге деп ышанмайма. Бусагъатда мен сенден кечгинлик тилейме. Не ючюн десенг, сени хар керегинги тапдырып ёсдюралмагъаным ючюн, алай бил: кыарыууму, кючюму уа аямагъанма. Дагъыда бир затны билдирмей кыюргъа Уллу Аллахдан кыоркъгъандан айтмай болмайма. Сен тёртюнчю жылында кесингча жашчыкъла бла ойнагъанда кыйсы эсе да таш бла кёзюнге ургъан эди. Сыйюп угъай – билмей. Сени кёзюнг, сыннган жумуртхача, тегюлюп къалгъан эди. Халкъны аурууларына бакъгъан алимлеге кёргюзтгенде, ала бары да бирча жукъ эталмазлыкъларын билдирген эдиле. Суугъа кетген таш кыармар дегенча, ахырында бек узакъда бир алим жашагъанын эшитип, атанг да, мен да сени анга элтебиз. Ол ачыкъ айтады бизге: сабийгизни кёзю болурча эталлыкълар экигизден биригиз кёзюгюзню анга берсегиз. Мен ол кёзю жашчыкъны кёз кырошуна салып, аны саппа-сау эталлыкъларма. Энди оноу сизни кесигиздеди. Айтып кыюйым, бояу тюрсюнюне кыарап оюмласам, мен атаны кёзюн сайларыкъ эдим: жашыгъызыны кёзлери, тюз да атасыныкълылача, кыап-кыарадыла. Анасыны кёзлери уа кыаралдым-жашылдиле да, аны кёзюн салсам, иги тюрслеп кыарагъанда, айырмалы кёрюнюрюкдюле.

Юйде оноу этгенде, атанг кесгин айтды кёзюн бералмазлыкългын. Мен а, арсарлы да болмай, кёзюмю бердим санга. Аллахны ахшылыкълыгъандан, сени кёзлерингден тюрсюн башхалыкъ хазна эсленмейди. Мен а ол себепден къалгъанма бир кёз бла. «Бир кёзю эмеген» деп да аны ючюн атагъандыла манга. Метеке кыабындан жийиргенгенлей, сен менден ыйлыкълсынып тургъанынги биле эдим, алай атанг мени кююп кетгенде, сени биргесине элтирге унамагъанды...

Къагъытны окъугъанда жашны жиламукълары бетин жуугъан эдиле. Анасыны аллында уллу терслигин ангылап, кыабырына барып, кечгинлик тиледи.

ТЕМУККУЛАНЫ АДИЛ.
Огъары Малкъар эл.

БИЛДИРИУ

Аскер кыуллукъларгъа – контракт бла

Къабарты-Малкъар Республиканы аскер комиссариаты запаса болгъан инсанланы контракт бла аскерде кыуллукъларгъа чакъ-

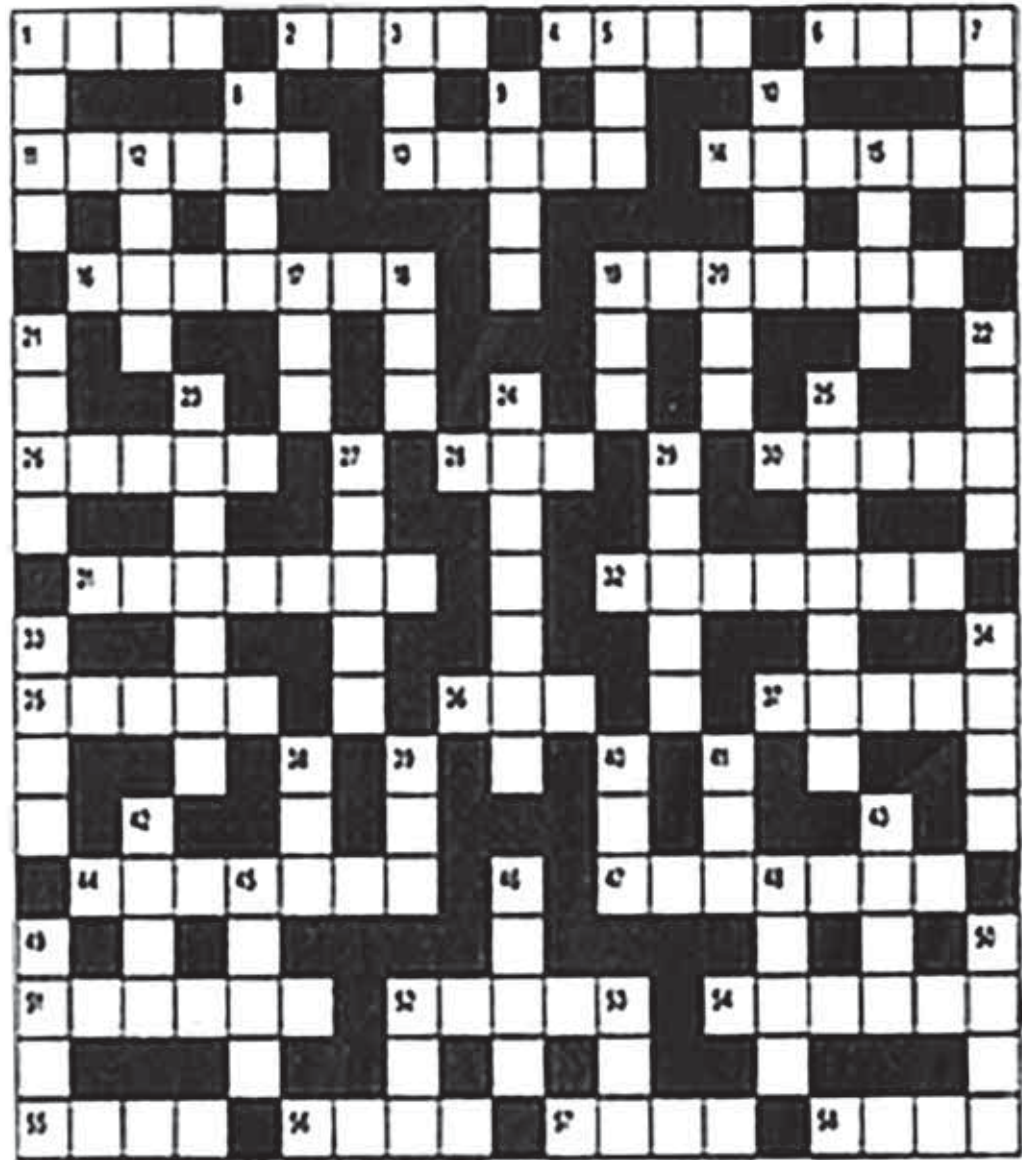
ырады. Келишим кысха заманнга – юй айгъа эмда кёп заманнга – 1-3 жылгъа – этиледди. Сайланганла 42-чи мотострелковий дивизияны «Къабарты-Малкъар» деген аты бла кыурала тургъан полкга алынырыкъдыла.

Аскерге чакъыруу «Аскер борчуну эмда аскерде кыуллукъларгъа этиуню юсюнден» Федерал законнга кёре бардырылады. Келишим Россей Федерацияны алгын аскерде кыуллукъларгъа эмда аскер чынарлы болгъан инсанла бла этиледди.

Контракт этер ючюн, жержерледе аскер комиссариатлагъа барыргъа керекди. Сорлукълары

болгъанлагъа уа бу телефон номер ишлейди: **8(866)277-20-14.**

СЁЗБЕР

ЭНИНЕ: 1. Гитче чалгычыкъ. 2. Дюгерлилени бла малкъарлылары бир этген сёз. 4. Тюз оюм этерге болушхан зат. 6. Таулу эпосу жигити. 11. Кыарачайлы поэт Сыйюнчланы ... 13. Затны мурдору. 14. Кёгет. 16. Мекямны сакълочу. 19. Отха Кыарачайда алай да айтадыла. 26. Кыара агъач. 28. Душман. 30. Тууарчы, кыйчу. 31. Айтханы нарт сёзге айланган адам. 32. Таулу эл. 35. Игиден иги бола барыу. 36. Азияда жерден суу чыгарча кыазылгъан уру. 37. Сыйлы китап. 44. Эркинлик. 47. Тиширугъа этилген ариу чам. 51. Тишируу ат, Ёзденланы Абдуллахны аллай аты бла повести барды. 52. Как булгъаучу сауут. 54. Жип. 55. Союлурча уллу кый. 56. Бек юй. 57. Мирзеу. 58. Жаз башы ай.

ЁРЕСИНЕ: 1. Элде, шахарда адам жүрюген жер. 3. Бузулмаз сёз. 5. Жумушчу. 7. Ариу тюз жер. 8. Сабий. 9. Жырчы Отарланы ... 10. Жерни

кюн чыкъган жаны. 12. Бахсан ауузунда жер. 15. Адетге кирген иш. 17. Айыпны ангылау. 18. Италиягъа эртте таулула алай айтхандыла. 19. Сыйлы деген магъанада жүрюген сёз. 20. Атха керек зат. 21. Арба, машина. 22. Аш. 23. Уяныу. 24. Сабийлени аны бла кыоркытхандыла. 25. Таулу эл. 27. Аллахны аллында борчладан бири. 29. Шимал жанында халкъ. 33. Тели жаншау. 34. Аллай кыуш болады. 38. Суулу жерлени сыйген терек. 39. Этни алай этип асырагъандыла кыышха эртте. 40. Бир жерден бирсине ызыланган ыз. 41. Эрттенликде хансха кыонган суу тамычы. 42. Намазгъа чакъыруу. 43. Хар халкъны энчилиги. 45. Мал кыыстаргъа керек зат. 46. Самоварла бла кыалачла сахары. 48. Кыяны кыабыргъасында тапкырчыкъ. 49. Бек гитчеликени анала ары элтедиле. 50. Кый сюрюу. 52. Ат жалкыны туюю. 53. Кыышны саугъасы.

ГАЗЕТНИ 71-чи НОМЕРИНДЕ БАСМАТИНГАН СЁЗБЕРНИ ЖУУАПЛАРЫ

Энине: 7. Кёндеден. 8. Самосвал. 10. Искусство. 11. Орман. 13. Дырын. 15. Сууукъл. 18. Туюлюк. 20. Стакан. 21. Лахорчу. 22. Инна. 23. Риал. 25. Радмила. 27. Ханифа. 28. Талгыр. 29. Экран. 32. Садакъ. 34. Акъбаш. 35. Ариулануу. 36. Чыкырмау. 37. Жууурган.
Ёресине: 1. Кёгюрчюн. 2. Келин. 3. Черкес. 4. Жантакъл. 5. Комод. 6. Сандыракъл. 9. Асыу. 12. Атлантида. 14. Ырахатлыкъл. 16. Урхудук. 17. Украина. 19. Клара. 20. Сурат. 24. Жаналгыч. 26. Чырахтан. 29. Экипаж. 30. Роль. 31. Нансук. 33. Кыаура. 34. Ауруу.

ИГИЛЕНДИРИУ

Чегем чучурлагъа
жол тапландырылады

КъМР-ни Транспорт эмда жол мюлк министерствосу республиканы жолларын тапландырыу жаны бла уллу иш бардырады. Ол санда кече жарыкъ болурча этиуге да аслам эс бурулады.

Быйыл «Тынгылы эм къоркъуусуз жолла» миллет проектге кере, Хушто-Сыртдан Чегем чучурлагъа дери жолну 1,828 километри чакълы бири жарыкъ

болурча этилгенди. Проектде белгиленген ишлени чеклеринде 185 метрде бийик вольтулу ыз тартылганды. Андан сора да, 2031 метрде 10кВ чыбыкъ жангыртылганды. Андан 756 метр жер туюбу бла эм 1236 метр да къая бетде барады. Ток ыз трансформатор подстанциягъа къошулганды эм чыракълы чыпынланы ток бла

сылтаусуз жалчытады.

Эсге сала айтсакъ, сагъынылган участкада жол жарыкъ болурча биринчи кере мадар этиледи.

Къыйын тау жерледе тийишли жумушланы бардырыгъа тынч болмагъанын да белгилерчады.

Бююнлюкде ишле толусунлай толтурулгандыла эм объект хайырланыгъа берилгенди.

Бююнлюкде ишле толусунлай толтурулгандыла эм объект хайырланыгъа берилгенди.

СОРУУ – ЖУУАП

Мюлк тизмеге
не кезиуде тюшеди?

Къырал регистрацияны юсюнден закон кюч алгъынчы дери иеликге тюшген мюлкню эсепге салыгъа керекмиди эмда алай этерча къаллай документле изленирикдиле, деген сорууну кепле бердиле. Анга Росреестрни Къабарты-Малкъарда бёлюмюнде эмда регионну Кадастр палатасында былай жууаплагъандыла:

Мюлкге ие болурча эркинлик тийишли къырал реестрде жазыу этилгенден сора алынады, тюрленеди неда тохташдырылады (п.2 ст.8,1 ГК РФ). Алай бир-бирле уа аллай эркинликни тийишли закон чыкъгъынчы (1998 жылда 31 январьда) алгъандыла. «Юридический жаны бла алып къарагъанда уа, аллай эркинлик бююнлюкде да тюзге саналады. Аны энчилиги уа неди десеги, къырал реестрде аллай инсанланы юслеринден бир тюрлю шарт болмагъаны. Алай эсе уа, бир-бир кезиуде ол инсанланы мюлк эркинликлерине бузукълыкъ этилерге боллукъду. Сёз ючюн, къоншула бла даулаш болса», - дегенди Росреестрни Къабарты-Малкъарда бёлюмюню башчысы Виталий Дмитриев.

Инсанлы ол эркинлиги юридический жаны бла тюзге санала эсе, Жеринден тепдирилмеген ырысхыны бирикген къырал реестринде (ЕГРН) регистрация этер кереклиси жокъду. Алай анда шартла болмасала уа, артда, жашауда тюрлю-тюрлю даулаш чыкъгъанда, тюзюн тохташдыргъан къыйыныракъ боллукъду. Мюлкю къырал реестрге кирмеген инсан аны не саталлыкъ, не саугъагъа, не ортакъгъа бераллыкъ туюлду. Ол жумушланы этер ючюн аны ЕГРН-ге эсепге салыгъа тюшерикди.

«Жеринден тепдирилмеген ырысхыгъа иеликни къырал эсепге салыу – жалаанда ма олду анга эркинликни шагъаты. Аны жалаанда сюдде дауларгъа боллукъду. Эркинлиги аллай закон бла бегитилген

инсан мюлкюне толу иеди. Кеси да аны суйгенича жюрютюрге боллукъду: сатаргъа, саугъагъа неда ортакъгъа берирге», - деп чертгенди КъМР-ни Кадастр палатасыны башчысы Анна Тонконог.

Росреестрни Къабарты-Малкъарда бёлюмю, регионну Кадастр палатасы, къырал эмда жер-жерли власть органла бла бирге 518-ФЗ Федерал законнга тийишлиликде жеринден тепдирилмеген мюлккени иелерин ачыкълау эмда аланы ол реестрге тюшюрюу жаны бла уллу иш тындырадыла. Анга налог органла, техника инвентаризация бардырыу эмда граждан болумланы актларын жазыу бла юрешген организацияла, Пенсия фонд эм нотариула да къатышадыла. Бу ишни магъанасы уллуду, аны хайырындан аллай мюлккени иелерин къырал кёрууларыкъды эм болушлукъ да этерикди.

Къырал къуллукъчулагъа къарап турмай, хар адам мюлкюню юсюнден информацияны МФЦ-гъа барып берирге да боллукъду. Алай этер ючюн, шагъатлыкъ документни кёрюзтюрге тийишлиди. Ол сатыу-алыу келишим неда саугъагъа беруу акт болурча боллукъду. 2013 жылда биринчи январьгъа дери жарашдырылган техникалы паспорт да жарайды.

Жеринден тепдирилмеген мюлк алгъын эсепге тюшген эсе, анга къырал регистрация этер ючюн абери төлерге керек боллукъ туюлду.

УЛБАШЛАНЫ Мурат
хазырлагъанды.

Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини депутатлары эмда аны Аппаратында ишлегенле КъМР-ни Парламентини ючюнчю чакъырылыууну депутаты **ИВАНОВ Игорь Викторович** ёлгени бла байламлы аны жууукъларына эмда ахлуларына къайгъы сёз бердиле.

ТРАНСПОРТ

Нальчикден
Москвагъа –
къошакъ рейс

Быйыл биринчи июльдэн башлап "Аэрофлот" авиакомпания Нальчикден Москвагъа "Шереметьево" аэропортха тюзюней рейсни жангыртады. Аны юсюнден бизге «Нальчик» халкъла аралы аэропортну пресс-службасындан билдиргендиле.

«Аэрофлотну» хауа кемеси А320 күн сайын учарыкъды. Бусагъатда уа хар күнден "Победа" авиакомпанияны Boeing-737-800 самолёту бла "Внуково" аэропортха барып онг барды. Аны бла бирге Нальчикден күн сайын Санкт-Петербург шахаргъа да рейс ишлейди. Аны "Россия" авиакомпанияны А319 самолёт тамамлайды.

Эсге сала айтсакъ, "Нальчик" аэропорт "Новпорт" холдингге киреди. Аны бир терминалы барды. Хауа транспорт учхан эм къоннган ызы да жангызды. Болсада ол онбеш тюрлю самолётну алаады эм вертолётланы да битеу тюрлюлерине жарайды.

СПОРТ

Даражалы турнирде – «доммакъ»

Озгъан ыйыкъда Ульяновск шахарда ММА-дан Битеуроссей турнир ётгенди. Ол Украинада энчи аскер операцияны кезиуде ёлген Пётр Минеевни хурметине бардырылганды. Турнирни аны къарындашы, белгили спортчу Владимир Минеев Ульяновск областыны правительствосуну эм «МАТЧТВ» каналны болушлукълары бла къурагъанды. Быйылдан башлап аны төрели этер акъыл барды.

Бу жолгъу эришиу «Волга-Спорт-Аренада» ётгенди эм къыралыбызны регионларындан бек кючлю спортчуланы жыйгъанды. Ала къарыулары 10 ауурлукъ категорияда сынагъандыла. «Элбрус» спорт клубну келечиси Жаникаланы Аслан да кеси ауурлугъунда доммакъ майдал алгъанды. Ол

тренер Жантудууланы Азаматда жарау этеди.

ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат.

«Алтынны» ычхындырмагъанды

Калининград шахарда тхэквондодан Россейни биринчилиги бардырылганды. Анда къыралыбызны 57 регионундан 12-14-жыллары толгъан мингге жууукъ спортчу кеслерин сынагъандыла.

Тренер жашыбыз Тикаланы Идрисни сохтасы Элина Тхамокова ауурлукълары 29 килограммгъа жетгенлени араларында жетишимли болгъанды. Къаты кюрешде хорлап, финалгъа чыкъгъанды эм «алтынны» ычхындырмазгъа кюрешгенди.

Бу жетишими Элинагъа август айда Болгарияда бардырыллыкъ дуняны биринчилигине къатышып онг береди.

– Жарсыгъа, биз анга къатышаллыкъ болмакъ. Кесигиз билгенден, россейли командаланы тюрлю-тюрлю эришиуден кетерип турадыла бююнлюкде, – деп белгилегенди Идрис Ибрагимович.

КЪАСЫМЛАНЫ Аминат.

Учредительле: Къабарты-Малкъар Республиканы Парламенти бла Правительствосу

Баш редактор
КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редакторну орунбасары),
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редакторну орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь),
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
ТРАМЛАНЫ Зухура,
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:

Редакторну приёмный - 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 40-03-24.
Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркинликлерин кюруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.

Регистрация номер — ПИ № ТУ07-00118. Индекс - П 5893

Газетни басмагъа «КъМР-Медиа» ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет "Издательство "Южный регион" ООО-ну типографиясында басмаланганды.
Ставрополь край, Ессентуки ш., Никольский орам, 5а

Номерге графикге кере
19.00 сагъатда къол салынады.
20.00 сагъатда къол салыннганды.

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН
ЧЫГЪАРГЪАНЛА:

Текуланы Хауа - дежурный редактор,
Кучукланы Сафият, Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретарьны орунбасарлары;
Геляланы Валя (1,3-чю бетле),
Ахматланы Люаза (2, 10-чю бетле),
Зезаланы Лида (9, 12-чи бетле), Бийчеккуланы Жаннет (4, 11-чи бетле) корректорла.

Тиражи 1639 экз. Заказ № 1287
Багъасы эркинди.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ
ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленин атлы проспект, 5

электронный почтасы:
elbor_50@mail.ru